

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta

Viite: Kutsu asiantuntijaksi eduskunnan tarkastusvaliokuntaan – Harmaan talouden torjunta

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on kutsunut valtiovarainministeriön edustajan asiantuntijakuulemiseen koskien Hallituksen vuosikertomusta 2019, K 1/2020 vp sekä Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomusta eduskunnalle valtion vuoden 2019 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta, K 17/2020 vp.

Kuulemisen teemana on harmaan talouden torjunta. Tarkastusvaliokunta on pyytänyt asiantuntijaa kertomaan, millä toimenpiteillä uusi toimenpideohjelma vastaa tarkastusvaliokunnan esille nostamiin asioihin, mikä on tutkimustoiminnan tila harmaan talouden osalta, mitä tiedetään torjunnan vaikuttavuudesta sekä miten riippumatonta tutkimustoimintaa on suunniteltu laajennettavan ja minkälaista resursointia on asian suhteen suunniteltu.

Uusi strategia ja toimenpideohjelma

Suomessa on ollut katkeamaton sarja harmaan talouden torjunnan toimenpideohjelmiä vuodesta 1996. Toimenpideohjelmat ovat muodostaneet keskeisen kehityspolun ja turvanneet jatkuvuuden harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyössä.

Valtioneuvosto hyväksyi uuden harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman tämän vuoden kesäkuussa vuosille 2020–2023. Harmaan talouden torjunnassa keskitytään ennaltaehkäisyyn, tietojensaannin parantamiseen ja viranomaisyhteistyöhön. Toimenpideohjelma sisältää yli 20 hanketta ja ne toteutetaan eri viranomaisten yhteistyönä.

Toimenpideohjelman riittävällä resursoinnilla ja viranomaisten tietojensaannin varmistamisella on keskeinen merkitys viranomaisten toimintaedellytysten turvaamisessa. Hallitusohjelmassa harmaan talouden torjuntaan on varattu 20 miljoonan euron lisärahoitus.

Uusi toimenpideohjelma puuttuu harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen monin tavoin. Valtiovarainministeriö on mukana merkittävässä osassa toimenpideohjelman hank-

keita. Parhaillaan käynnissä on muun muassa veronumeron käyttöönoton laajentaminen telakka-alalle. Hankkeeseen liittyvät lainsäädäntöehdotukset on tarkoitus antaa eduskunnalle vielä tämän vuoden aikana. Myös Verohallinnon tietojensaannin turvaamista koskeva hanke on käynnistetty. Kyse on laajasta ja erittäin tärkeästä hankkeesta.

Tietojensaannin turvaamista koskevassa hankkeessa on valmisteltu tietojensaantia digitaalisten alustatalouden toimijoilta. Työtä on tehty sekä kansallisella tasolla että kansainvälisen yhteistyön puitteissa. Euroopan komissio antoi heinäkuussa 2020 virka-apudirektiiviä koskevan muutosehdotuksen (DAC7), jossa muun ohessa ehdotetaan, että digitaalisten alustojen kautta saadut tulot lisätään pakollisen tietojenvaihdon piiriin. Direktiivin käsittely on parhaillaan käynnissä. Myös OECD antoi heinäkuussa 2020 malliraportointisäännöt digitaalisten alustojen kautta myydyistä palveluista saaduista tuloista.

Jotta viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat tahot pystyvät tehokkaaseen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyöhön, on keskeistä tunnistaa asiakkaista harmaan talouden toimijat. Viranomaisten välisen tietojen vaihdon esteiden ja rajoitteiden poistaminen helpottaa harmaan talouden toimijoiden tunnistamista ja se on myös kustannustehokas keino tehostaa harmaan talouden torjuntaa. Harmaan talouden toimijoiden tunnistamista ja valvontaa helpottavat ja tehostavat erityisesti yritystoimintaa koskevien tietojen hyvä saatavuus sekä sähköiset palvelut viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa. Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalveluiden käyttöalaa on laajennettu ja voidaan edelleen laajentaa tukemaan harmaan talouden torjuntaa samassa yhteydessä, kun selvityksen pyytäjäviranomaista koskevaa lainsäädäntöä muutetaan tiedonsaantioikeuksien laajentamiseksi.

Harmaata taloutta on haastavaa arvioida ja mitata mutta siihen on kohdistunut tutkimusta monesta eri näkökulmasta. Myös torjunnan vaikuttavuuden arviointi on haasteellista. Harmaan talouden strategiaa ja toimenpideohjelmaa koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä vaikutusarvioiden tekemiseen on varattu 200 000 euroa. Strategian toteutumista ja vaikutuksia voidaan seurata muun muassa arvioimalla lainsäädäntömuutosten vaikutuksia ja viranomaisten toiminnallista tehokkuutta, sekä hyödyntämällä tilannekuvatoimintaa, ilmiöselvityksiä sekä viranomaisille ja elinkeinoelämälle suunnattuja kyselytutkimuksia.

Uudessa toimenpide-ohjelmassa on myös hanke, jossa selvitetään harmaan talouden riippumattoman tutkimustoiminnan laajentamista aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä yksityishenkilöiden toimintaan ja taataan sille riittävät resurssit. Hankkeessa on tarkoitus selvittää, voitaisiinko Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajentaa yksityishenkilöiden toimintaan. Lisäksi hankkeessa selvitetään aggressiivista verosuunnittelua koskevan riippumattoman tutkimustoiminnan laajentamista. Selvitettäväksi tulee muun muassa se, kenelle tämä tehtävä osoitettaisiin (esim. harmaan talouden selvitysyksikkö tai muu taho) sekä tehtävän edellyttämät resurssit. Hankkeen osalta käynnissä on parhaillaan asiaa koskeva esiselvitystyö Verohallinnossa. Valtiovarainministeriössä työ ei ole vielä käynnistynyt.

Lopuksi

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan harmaan talouden torjunta edellyttää jatkosakin useiden hallinnonalojen ja viranomaisten laajaa yhteistyötä.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmat ovat turvanneet jatkuvuuden harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyössä sekä edesauttaneet viranomaisten yhteistyön toimivuutta. Harmaan talouden torjunnan näkökulmasta onkin tärkeää, että uusi harmaan talouden torjunnan strategia ja toimenpideohjelma on hyväksytty ja työ jatkuu sen puitteissa tällä vaalikaudella.

Hallitusneuvos

Panu Pykönen